DZIĘCIOŁ

Znany ze swoich stuków i puków DZIĘCIOŁ ma pokrewne nazwy we wszystkich językach słowiańskich, a w polszczyźnie dorobił się wielu językowych form regionalnych: dzięciół, dzięciór, dziędzior, dzięciuch czy dziędził.
W prasłowiańszczyźnie najprawdopodobniej był to *dętelъ lub *dętel'ь, lub *dętьlъ.
Jest dość prawdopodobne, że obecna ogólnopolska nazwa DZIĘCIOŁ powstała jako przejęcie i obsadzenie w roli mianownikowej dawnego dopełniacza liczby mnogiej starszej formy DZIĘCIEL, zbudowanej i odmieniającej się tak jak PRZYJACIEL, a więc: ten dzięciel (jak ten przyjaciel), te dzięcioły (jak te przyjacioły), tych dzięciół (jak tych przyjaciół) – i następnie: dzięciół > dzięcioł.
Istnieje kilka hipotez dotyczących pochodzenia prasłowiańskiej nazwy dzięcioła. Możliwe, że jest to określenie wykonawcy czynności utworzone od czasownika *delti lub *delbti 'dłubać, drążyć, robić dziuplę lub dziurę' – wydłubywanie dziupli jest wszak sztandarowym zajęciem dzięciołów. Możliwe też, że nazwa dzięcioła jest spokrewniona z określeniem cieśli: *dem-tel- 'ten, kto robi domy (z drewna); cieśla' – dzięcioł jest przecież takim leśnym specem od obróbki drewna, a przy tym wykuwa dziuple, które stają się mieszkaniem dla niego lub dla innych zwierząt. Trzecia hipoteza natomiast wiąże określenie dzięcioła z litewskim czasownikiem demž-ti 'uderzać', a raczej z jakimś jego językowym przodkiem, trudnym już dziś do odtworzenia…